

Juni 2020.

Länderbericht

KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG

Predstavništvo Fondacije Konrad Adenauer u Bosni i Hercegovini

Povratak demokratije? Nadanja u Mostaru

Po prvi put nakon dvanaest godina se planiraju općinski izbori

Sven Petke

Slike govore za sebe. Slika iz Mostara vrlo jasno opisuje situaciju. Predsjedavajući političkih stranaka, *Bakir Izetbegović* (SDA) i *Dragan Čović* (HDZ BiH) potpisuju dokumente. Iza njih, sedam osoba prekrštenih ruku posmatra potpisivanje u zgradi vlade, šefica Misije OSCE-a u BiH, *Kathleen Kavalec*, visoki predstavnik, *Valentin Inzko*, predsjedavajući SDA Mostar, *Salem Marić*, specijalni predstavnik EU u BiH i šef Delegacije EU, *Johann Sattler*, ambasador Sjedinjenih Američkih Država, *Eric Nelson*, ambasador Ujedinjenog Kraljevstva, *Matthew Field* i predsjedavajući HDZ BiH Mostar, *Slaven Željko*.

Dominacija ličnih interesa

Političari se još od 2008. ne mogu dogovoriti o održavanju izbora za Gradsko vijeće i gradonačelnika u najpoznatijem gradu u BiH nakon Sarajeva. Naravno, ovo se javno opravdava navodnom zaštitom interesa Hrvata i Bošnjaka koji čine većinu građana.

Isto tako, presuda Ustavnog suda iz Sarajeva iz 2010. nije provedena. Evropski sud za ljudska prava u Strasbourgu je zatim donio odluku u oktobru 2019. kojom je obavezao BiH da Izborni zakon iz 2001. "izmijeni u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu presude, kako bi se omogućilo održavanje lokalnih izbora u Mostaru".

Stranke su tokom proteklih 12 godina iz sjene dijelile grad između sebe. Jednim evropskim gradom, u kojem živi preko 100,000 osoba, se već 12 godina upravlja bez izbora. Budžet Mostara iznosi čak 44 miliona EUR. Grad je sjedište dva univerziteta koja zajedno imaju 17,000 studenata. Veliko industrijsko poduzeće Aluminij d.d. Mostar je upošljavalo 900 ljudi. Aluminij, proizvođač aluminija i nekada vodeći izvoznik, je u julu 2019. obustavio svoju proizvodnju zbog neplaćenih računa za električnu energiju.

Zakonom su predviđeni lokalni izbori 04. oktobra 2020. u Bosni i Hercegovini – uključujući i Mostar. Održavanje izbora u jesen je do prije nekoliko dana bilo zaista upitno zbog neusvajanja budžeta.

Nepostojanje vladavine prava

Bosna i Hercegovina zvanično želi postati članica Evropske unije (EU). Zahtjev za članstvo je predat početkom 2016. Za razliku od susjednih država, koje itekako ostvaruju napredak po pitanju približavanja EU, u Bosni i Hercegovini se desilo malo toga. Najveći problem predstavlja nepostojanje vladavine prava, odnosno postojanje potrebe za izgradnjom funkcionirajuće i pouzdane pravne države. Podrška međunarodne zajednice za zemlju je bila i ostala relativno velika. A ljudi već 25 godina žive u miru.

"Povratak demokratije"

Mediji su pisali o ovom koraku na itekako euforičan način. Krajnje je vrijeme da građani i građanke Mostara konačno dobiju mogućnost glasanja. Međutim, samo mali broj ljudi vjeruje da će ovi izbori zaista dovesti do promjena.

Kakav je sadržaj ovog sporazuma? Umjesto 18 gradskih vijećnika iz šest gradskih područja bit će birana 22 gradska vijećnika. To otprilike znači da 5,000 stanovnika bira jednog vijećnika. Umjesto 17 gradskih vijećnika sa kompenzacijske liste se sada bira 13 njih. Građani iz centralne zone grada svoje biračko pravo ostvaruju izvan svog mjesta stanovanja, u dva dijela grada, jedan na istoku (Stari grad), drugi na zapadu (jugozapadni Mostar).

Statut Grada Mostara kao pravna osnova za podjelu moći je pretrpio dodatne promjene. Novine uključuju poziciju "glavnog gradskog savjetnika" sa sveobuhvatnim ovlastima i sistem "supotpisivanja", kao i donošenje odluka dvotrećinskom većinom kod većine pitanja, tzv. "sistem dvostrukog ključa". To također predstavlja mogućnost usporavanja ili blokiranja političkih odluka, što može ograničiti i spriječiti rad budućih vijećnika. Dvotrećinska većina neophodna za donošenje odluka pruža brojne mogućnosti za blokade. To predstavlja ustaljenu praksu ostvarivanja moći putem zastoja.

Također je dogovoren "paket izmjena" Izbornog zakona BiH, kako bi se osigurali izbori i politička zastupljenost konstitutivnih naroda i građana u Predsjedništvu i domovima naroda. Nakon što su predsjedavajući stranaka HDZ BiH i SDA potpisali sporazum pod pritiskom međunarodne zajednice, neophodno je da prođu parlamentarne postupke u Parlamentarnoj skupštini i Domu naroda. U njima se nalaze članovi drugih stranaka. O Izbornom zakonu za Mostar i sadržaju budućeg Statuta Grada Mostara se pregovaralo bez predstavnika Srba i Ostalih. Tek treba vidjeti kakva će biti njihova politička reakcija na činjenicu da nisu bili uključeni. Pored toga, novo Gradsko vijeće tek treba da usvoji novi Statut Grada Mostara. Međutim, niko ne može znati kakvo Gradsko vijeće će izabrati građani na izborima. Garanciju za usvajanje Statuta u dogovorenom obliku na prvoj sjednici izabranog Gradskog vijeća ne mogu dati niti HDZ BiH, SDA niti grupa ambasadora. Građani su u prethodno Gradsko vijeće izabrali predstavnike šest stranaka.

Međunarodna zajednica se također izlaže riziku u kontekstu održavanja izbora u Mostaru. Njeni predstavnici su svjesni činjenice da su za buduće rješenje u parlamentarnim postupcima neophodni dodatni dogovori i "detalji legitimnog predstavljanja", što može dovesti u pitanje cijeli sporazum koji su postigli HDZ BiH i SDA. To bi također mogao biti uzrok političke krize u budućnosti i trgovine utjecajem, pri čemu bi pored SDA i HDZ glavni akteri također bili SBB i SNSD.

Više nego nada

Građanima i građankama Mostara treba poželjeti da i u njihovom gradu dođe do primjene evropskih vrijednosti nakon izbora, da se njihovi glasovi uvažavaju. Ovo je važno i u kontekstu suočavanja sa ogromnim ekonomskim izazovima u Bosni i Hercegovini i Mostaru uslijed krize izazvane pojavom korona virusa. To će zahtijevati brojne dodatne korake. Odgovorni će na primjeru Mostara također pokazati koliko im je važno pristupanje Evropskoj uniji.

Jer, istina je i slijedeće: U zadnjoj godini kada je Mostar imao izabranog gradonačelnika, 2008., *Dragan Čović* je već bio predsjedavajući HDZ BiH. *Bakir Izetbegović* je tada bio član Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH i predsjedavajući Kluba zastupnika SDA. U međuvremenu su obojica birani za članove Predsjedništva BiH, a dogovor između SDA i HDZ BiH je postignut tek sada.

Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.

Sven Petke
direktor predstavništva Fondacije Konrad Adenauer u Bosni i Hercegovini (Sarajevo)
Odjel za evropsku i međunarodnu saradnju
www.kas.de

sven.petke@kas.de

Tekst ovog izdanja je licenciran u skladu sa uslovima međunarodne javne licence "Autorstvo Creative Commons – dijeli pod istim uslovima 4.0", CC BY-SA 4.0 (dostupno na: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.de>)